

(Приказ књиге Миодрага Ранковића, *Глобализација и нови империјализам*, Издање аутора, Београд 2009)

Књига садржи четири поглавља у којима се критички анализира савремено друштво у пресеку глобализације (1), УН, ЕУ и Космет (2), Светска збиља и наговештаји с почетка трећег миленијума (3) Социолошки приступ новом, “глобализацијском империјализму” (4). Систематика је настављена са мноштвом ужих тема и питања у сваком поглављу, као и два анекса. Овоме треба додати и велики списак пратеће литературе која потврђује оцену о систематичности и обавештености аутора о теми коју истражује, као и прецизно навођене статистичке податке којима потврђује своје тврдње.

Шта професор Ранковић доказује овом књигом? За разлику од других дескрипција и парцијалних захвата ове теме, Миодраг Ранковић без околишања доказује да је глобализација заправо облик глобализацијског империјализма. Заправо, он аргументовано показује да се у основи феноменологије глобализације налази амерички експанзионизам и жеља за доминацијом. “Глобализација је светски развојни ток у смеру стварања једног, светског друштва. Амерички војно-политички интервенционизам је њена преовлађујућа системско-структурална верзија глобализације као американизације, “претварање глобализације у американизацију” (стр. 27). Та веза је углавном аналитички оквир примењен у овој књизи.

У основи феноменологије “глобализацијског империјализма” налази се логика моћи, силе и насиља, реafirмација капиталистичких вредности о слободној економији и демократији, “Европа без граница”, промена колективног менталитета и свести да треба имати “све више и више”, стварање наднационалних заједница.

Наравно, савремени свет није поделила социјално, економски и политички глобализација. Ранковић само доказује да је ову поделу глобализација убрзала и увећала. Три најбогатија човека на свету поседују богатство колико 48 најсиромашнијих земаља (стр. 96). Или 32 државе стварају 90% светског друштвеног производа и покривају 80% светског трговинског промета.

Какву методологију користи “глобализацијски империјализам” у економском и политичком покоравану света? Аутор је сва употребљавана средства класификовао као *спољашњи и унутрашњи интервенционизам*. Онај први метод се заснива отвореној употреби војне сила (америчке војске или НАТО напади), без обзира на то што се таквим

агресијама крши међународно право. (Производња оружја износи 45% од укупне светске производње у САД.) Насилно свргавање режима и вођа у државама са проскрибоване листе прати репертоар притисака и санкција. Други метод интервенционизма је шири и разноврснији по начинима на који се освајају мале и незаштићене државе. По форми је то унутрашња ствар зависних држава, али по садржају рука империје вуче главне политичке потезе од дипломатско-политичке игре уцењивања, медијске подршке из САД и ЕУ, помагање “обојених револуција” у земљама источне Европе (Србија, Украјина, Грузија). При томе увек је реторика лидера “глобализацијског империјализма” да је њихов циљ “ширење демократије и људских права” а ради се заправо о инсталирању подобног режима.

Било који облик интервенционизма да се употребљава, резултат је исти: 1) стварање осовине САД- ЕУ и евроатлантског блока који је проширен новим протекторатима и земљама сателитима, 2) у условима сталног кршења међународних норми убрзано слаби ауторитет УН и других међународних организација.

Део своје студије професор Ранковић је морао да посвети проблематици Косова и Метохије, односно агресији НАТО савеза на Србију (СР Југославија). Косово је, сматра професор, егземплар “глобалистичког империјализма”. Он најпре, осветљава историјско-политички контекст односа Запада према Србији. Већ два века су Срби на мети Запада – “источно питање” у 19. веку, “продор на Исток” средином 20. века, па ширење НАТО на Исток на крају 20. века. Чину отимања Космета претходила је примена целокупног репертоара унутрашњег и спољашњег интервенционизма. Србија је аутентично доживела искуство онога што Миодраг Ранковић именује као деградација међународне легислативе. У овом делу аутор је добро уочио и истакао да је сепаратизам заправо облик национализма.

Централни део студије посвећен је појмовном и искуственом разграничењу старог и новог империјализма. Поред разлика у друштвено-историјској условљености, при чему треба имати у виду да се стари империјализам појављује у време када свет није био целина, постојао је и нижи степен међузависности. То је било време постепеног војног колонијалног и административног освајања “нецивилизованих” народа. Стари империјализам је користио класично војно освајање уз мање више нескривену реторику о просвећивању примитивних народа. Америка је, примера ради, увозила црнце из Африке да би их употребила као робовску радну снагу. Данас је тако нешто немогуће. Наступило је време новог империјализма. Економску окосницу новог чине интеграције, односно умрежавање богатих и моћних држава са својим утицајним и контролисаним подручјима на бази глобализације. Ства-рају се мултинационалне корпорације (бизнис-комплекс) које сламају границе националних еко-номија. Оне убрзано освајају друштва са јефтиним си-ро-ви-нама и јефтином радном снагом и при томе руше све

облике заштите националних привреда. Нација и држава у еко-ном-ском значењу нападнути су из три правца – мултина-цио-нал-не корпорације, регионалне економске интеграције (ЕУ, НА-ФТА, УМА) и међународне финансијске, монетарне, тр-го-винске и царинске институције (ММФ, Светска банка). Основни циљ глобалне економије је ли-берализација светског тржишта а то значи да ће богатији по-стати још богатији а сиромашни ће у потпуности зависити од -светских економских и политичких центара моћи.

Али, прва политичка референца новог империјализма је апсолутни пораст моћи, затим силе као њене “спољне димензије”, а на крају варијетети насиља (125). Инструментима моћи, силе, насиља ствара се хијерархија у релацији најбогатијих држава (САД, ЕУ) са вазализацијом и сателитизацијом других држава. У настајању новог империјализма Ранковић разликује четири фазе посистемавање (економске интеграције, ЕУ), проширење у првој зони, проширење путем транзиције, трасирање зоне утицаја и доминације.

Пред нама је књига која са исцрпним искуственим показатељима и јасном аналитичком апаратуром разоткрива лице новог хегемонизма у свету. У похлепној трци за материјалним освајањем света и успостављање војно-политичке контроле овај хегемонизам производи и нове проблеме у правној, социјалној, демографској, еколошкој, атомској, терористичкој области.

Присталице визије “светске међузависности и глобали-за-ције “, из чињенице да свет постаје све више повезан (“гло-бал-на арена“), прелазе на позитивне вредности и стандарде. Они избегавају проблематизацију процеса глобализације – уну-трашње противречности и негативне последице. Први про-блем је претакање глобализације у американизацију. А то није случајни историјски ток. Миодраг Ранковић са ваљаним аргументима доказује да је у основи новог империјализма освајање света и успостављање доминације. Али, корене тог империјализма анализирао је још Токвил у својој књизи *Демократија у Америци*. Грамзивост и журба су одлике капиталистичког начина стицања, а неолиберализам их је развио до крајњих граница. Не треба никога да чуди што су највеће присталице глобализма најразвијеније државе савременог све-та у Западној Европи и Америци. У питању је ширење економских интереса ових држава преко националних граница.

У књизи се указује и на облике антиглобалистичких покрета али се истовремено указује на одсуство појмовне артикулације, временску спонтаност, одсуство чвршће организације. У оквиру ових покрета струје незадовољства продубљивањем подела

Разлике старог и новог империјализма

Пише: Зоран Аврамовић
субота, 12 јун 2010 08:22

између сиромашних и богатих земаља, противљење неолиберализму, страх малих нација од губљења идентитета и индивидуално терористичке акције претежно у исламском свету. При томе је изложена и једна незаобилазна критика коришћене терминологије у разним облицима глобализацијског дискурса.

На крају две сугестије за даља истраживања глобализацијског империјализма. Потребно је још прецизније разбистравање појмова. Можда би требало продубити појмовну разлику између глобализма и глобализације. Глобализам је идеолошко тумачење глобализације. Циљ глобализма је стварање “света као јединственог система“, “економије без граница“, “ширење јединственог друштва“ (установе, тржишта, вредности).

Такође, једно питање се отвара са избијањем светске економске кризе. У зависности од њеног тока поставиће се као кључно питање анализе однос кризе о којој је реч и “глобализацијског империјализма”. Верници глобализма морају да преиспитају појам “историјске нужности” који је, по речима Бјелоградског, имао кључну функцију у марксизму-лењинизму али и у глобалистичкој идеологији стварања света без граница и новог светског друштва.

У трагању за одговорима које поставља савремено човечанство, у време гомилања друштвених и политичких противречности, књига професора Ранковића неће моћи да се заобиђе.